Reverendul Părinte Emmanuel

NATURALISMUL

Marea eroare a omului modern

tradus și editat în limba română

Adevărul de Veacuri

© Adevărul de Veacuri, 2026

Traducere în limba română © Robin Caramaschi, 2026

Textul original al lucrării le Naturalisme, publicată în 1911 de Reverendul Părinte Emmanuel (1826–1903), aparține domeniului public.

Prezenta ediție constituie o traducere originală în limba română, realizată după ediții franceze conforme tradiției catolice preconciliare, și este protejată conform legislației în vigoare privind drepturile de autor asupra traducerilor.

Reproducerea fragmentelor scurte este permisă numai cu menționarea sursei.

Editura: Adevărul de Veacuri — adevaruldeveacuri.ro

Adevărul de Veacuri

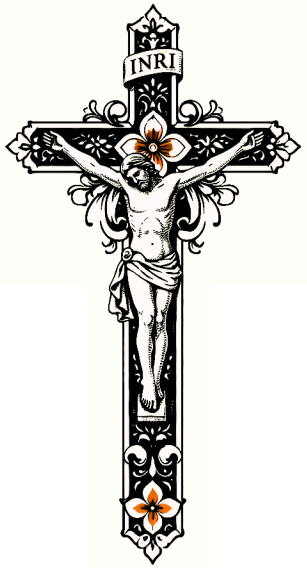
INRI

Nihil obstat,

Imprimatur,

Trecis die 11 Augusti 1911.

E. Massé,
v. g.

Reverendul Părinte Emmanuel (1826–1903)

este una dintre figurile spirituale catolice marcante de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, dedicată apărării adevărurilor fundamentale ale credinței. Prin învățătura sa limpede și bine structurată, a știut să transmită cu putere marile taine ale doctrinei creștine, precum păcatul originar, rămânând în același timp accesibil unui public larg.

Cuprins

I. — NATURALISMUL TEORETIC **7**

I. — Starea adevărată a omenirii. — Ce este naturalismul. — Naturalism materialist, naturalism spiritualist. 8

II. — Natura zugrăvită după natură de autorul „Imitațiunea lui Hristos” 18

III. — Explicarea cuvintelor: natural, supranatural, har. — Naturalismul distrugător al naturii 21

IV. — O profesiune de credință naturalistă 28

V. — Iluziile naturaliste asupra iubirii de Dumnezeu și de aproapele 36

VI. — Naturalismul la credincioși 42

II. — NATURALISMUL PRACTIC **47**

I. — Rănile naturii 48

II. — Păcatele capitale 54

III. — Morala Decalogului și morala independentă 57

IV. — Ignoranțele naturalismului 63

V. — Remediul împotriva naturalismului 66

I. — NATURALISMUL TEORETIC

I. — Starea adevărată a omenirii. — Ce este naturalismul. — Naturalism materialist, naturalism spiritualist.

I.

Credința ne învață că natura omenească a fost ridicată la o stare supranaturală prin harurile pe care Dumnezeu a binevoit să le reverse asupra primilor noștri părinți. El a voit, într-adevăr, ca ei să fie nu numai creaturile Sale, ci și prietenii Săi. Le-a dat credința, nădejdea și caritatea, comori de un preț negrăit, prin care oamenii aveau să dobândească bunuri și mai prețioase încă, o fericire infinită în însuși sânul lui Dumnezeu.

Ceea ce Dumnezeu i-a dat lui Adam, a destinat tuturor copiilor săi, care trebuiau să primească deodată natura și harul.

Acest plan măreț al lui Dumnezeu a fost tulburat prin păcatul lui Adam; și, de atunci, toți copiii săi primesc de la el natura, dar natura lipsită de har, natura întinată de păcat, natura deteriorată atât în privința trupului, cât și a sufletului: în privința trupului, deoarece a devenit supus bolilor și morții; în privința sufletului, deoarece este supus ignoranței, concupiscenței și, în cele din urmă, morții veșnice.

Fără aceste adevăruri ale credinței, omul rămâne pentru sine însuși o taină de neexplicat. Căci există în om urme încă foarte sensibile ale măreției sale dintâi. El aspiră la fericire și o caută cu o ardoare fără seamăn; dorește nemurirea; moartea este pentru el o enigmă.

Pe de altă parte, găsește în sine înclinații care îl fac să roșească, pofte pe care le condamnă și care totuși ar dori să fie satisfăcute; poartă rușinea lor, iar această rușine este încă o enigmă. Căci de ce să roșească omul pentru ceea ce este natural? Și, pe de altă parte, cum poartă natura omenească în sine însăși ceea ce o face să roșească?

Aceste probleme sunt mari în prezent, dar nu sunt mai puțin mari cele privitoare la viitor. Ce va deveni acest suflet care dorește să fie nemuritor? Care va fi rezultatul final al răspunderii pentru faptele fiecărei zile?

La toate aceste întrebări, care au preocupat spiritele serioase din toate timpurile, numai credința poate răspunde. Numai în credință poate omul găsi explicația naturii sale. Încă o dovadă, între atâtea altele, că natura a fost creată și rămâne creată pentru un scop supranatural.

Starea de natură, adică starea omului creat într-o condiție pur naturală, fără har și fără păcat, este o stare care nu a existat niciodată. Omenirea nu a fost niciodată decât fie în posesia harului, fie căzută din har și, prin urmare, în stare de păcat.

Când omenirea era în har, ea se afla pe calea fericirii, iar mâna lui Dumnezeu ar fi condus-o acolo în chip nefailibil.

Acum însă, de când omenirea a căzut din starea de har în starea de păcat, ea se află în afara căii fericirii și, prin urmare, pe calea nefericirii veșnice.

Venirea Răscumpărătorului ne scoate de pe această cale nenorocită, ne scoate din păcat, ne readuce în harul lui Dumnezeu și ne conduce din nou către cer; însă, în afara Răscumpărării Domnului nostru Isus Hristos, nu există mântuire pentru omenire; nu-i mai rămâne decât să sufere aici pe pământ, iar suferințele de aici nu sunt decât începutul unor rele care nu vor avea sfârșit.

Iată adevărul!

II.

Există însă un sistem pretins religios, pretins filosofic, pretins suficient pentru toate, pentru prezent și pentru viitor;

Un sistem care, luând omenirea așa cum o găsește — și este silit să o ia astfel, căci nu el a făcut-o —, luând omenirea așa cum o găsește, o învață că pentru ea totul este bine;

Un sistem care nu ține nici o seamă de căderea originară și nici de rănile pe care le purtăm în noi ca urmare a acestei căderi;

Un sistem care nici măcar nu binevoiește să ia aminte la ceea ce este pentru noi Răscumpărarea Domnului nostru Isus Hristos; care nu socotește nimic botezul nostru și toate sacramentele pe care le-am primit din milostivirea lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră;

Un sistem care, răzvrătindu-se împotriva cuvântului spus Sfântului Pavel: „Harul Meu îți este de ajuns", spune dimpotrivă: „Natura își este sieși de ajuns";

Un sistem care își închide în mod voit ochii asupra rușinii pe care o purtăm în noi înșine și care, departe de a o explica, voiește să-și pună gloria în ceea ce constituie propria sa confuzie;

Un sistem care, neavând nici o doctrină asupra originii naturii noastre și nici o doctrină asupra viitorului omenirii, se erijează totuși în maestru, în doctor, în panegirist al naturii, strigându-i în toate chipurile că pentru ea totul este bine.

Acest sistem este naturalismul.

Închipuiți-vă un bolnav. A căzut; iată-l zdrobit de cădere, ars de febră, mistuit de o sete pe care nimic nu o poate potoli.

Sosește un medic și îi spune:

— Setea care vă mistuie, febra care vă arde, durerea a ceea ce numiți rănile dumneavoastră, toate acestea nu sunt decât efecte ale imaginației, tulburate de prejudecăți din copilărie. Lepădați-vă de tot acest bagaj; apoi vom lucra să vă facem să cunoașteți, să prețuiți și să urmați natura. Aspirațiile ei sunt drepte și bune; dezvoltarea facultăților dumneavoastră native vă va convinge tot mai mult de aceasta. Nu spuneți că aveți răni; nu credeți în ceea ce numiți febră; cât despre această sete, avem calmante...

Nu sunteți bolnav!

Acest bolnav este omenirea; acest medic este naturalismul.

Luând omenirea așa cum este, naturalismul îi strigă:

— Ești bine, mergi înainte!

La naștere, actul civil; este natural și este suficient.

După o naștere civilă, urmează de la sine că va exista căsătoria civilă; iar la moarte, înmormântarea civilă. Toate acestea se cheamă unele pe altele, se leagă și se urmează.

Anumiți indivizi pot merge pe această cale; omenirea, niciodată. Omenirea are alte aspirații, de care persoane particulare se pot sustrage; însă ea, ca omenire, rămâne ceea ce Dumnezeu a făcut-o. Ea există pentru supranatural și are de acesta o nevoie de neînvins. Marile întrebări se ridică în mod necesar înaintea ei:

Cine sunt? De unde vin? Încotro trebuie să merg? Ce cale trebuie să urmez?

Naturalismul are încercări de răspuns; le poate insinua pe ici și pe colo, însă nu omenirii. Ea nu le crede. Căci are nevoie să creadă; aceasta este supranaturală și se află în ea. Ai putea să o ucizi și tot nu ai face-o să renunțe la aceasta.

Naturalismul are doctorii săi. Ei vin și disertează despre ceea ce numesc religia naturală și morala naturală.

Ah! Am dori să-i ascultăm și să aflăm de la ei în numele cui vorbesc. Dacă vorbirea lor este propria lor vorbire sau vorbirea altuia? Dacă este autorizată sau nu? Și, dacă este autorizată, de către cine și cum? Căci, pentru a vorbi unui om,

este suficient să fii om; dar pentru a vorbi omenirii, trebuie să fii Dumnezeu sau trimisul lui Dumnezeu.

Am dori să știm dacă doctorii naturalismului cred în propriul lor cuvânt sau nu cred în el.

Numim a crede în propriul cuvânt a fi gata să mori pentru el, asemenea Apostolilor și martirilor sfintei noastre religii.

I-am întreba de asemenea pe doctorii naturalismului dacă ceea ce numesc religie naturală și morală naturală a fost practicat undeva și dacă mai este practicat încă de vreo parte a omenirii. Și în ce loc? Și de către cine?

Căci, de când omenirea este omenire, religia și morala au fost întotdeauna învățate oamenilor în mod supranatural.

Dacă, pe alocuri, câțiva păgâni împodobiți cu numele de filosofi au predat ceva despre religie și morală, omenirea nu a făcut niciodată altceva decât să-i lase să diserteze în voie; nu i-a ascultat niciodată.

Într-adevăr, omenirea nu a existat niciodată în stare naturală.

Însuși păgânismul, deși era o imensă rătăcire, căuta supranaturalul. Nu l-a atins niciodată, dintr-un motiv foarte simplu: îi întorcea spatele și cerea lumina de la principele întunericului.

Doctorii naturalismului găsesc că există ceva bun în Decalogul nostru, mai ales în poruncile celei de-a doua table.

Dacă ar putea sfărâma prima tablă, să o ascundă pentru totdeauna și să spună că a doua este a lor, ar crede că au făcut mult pentru sistemul lor.

Dar nu pot face aceasta. Decalogul este anterior naturalismului. Decalogul este, într-un anumit sens, foarte natural, deoarece reglementează în chip desăvârșit îndatoririle naturii; însă, în fond, este în întregime supranatural, fiind învățat de Dumnezeu lui Adam și apoi lui Moise.

Naturalismul poate împrumuta din Decalog, chiar foarte larg. Îi lipsește însă un lucru mare: autoritatea de a ne vorbi.

Să admitem naturalismului că poate formula un cod moral. Acesta nu va avea autoritate, este evident; dar să trecem peste aceasta. Odată promulgat codul moral, va trebui să fie păzit.

Dar dacă lăsați natura în seama ei însăși, nu i se va întâmpla oare să urmeze înclinațiile sale perverse — de care nu țineți seama — mai degrabă decât lecțiile dumneavoastră de morală?

Presupunând chiar că natura ar voi să păzească preceptele voastre, ce mijloace aveți pentru a o întări împotriva propriilor ei slăbiciuni? Vai, nu aveți niciunul! Nu puteți face absolut nimic.

Instrucțiunea, instrucțiunea, se va spune? Dar instrucțiunea se adresează spiritului și nu poate vindeca o voință bolnavă. Prin instrucțiune nu vindecați răul și adesea îi deschideți o poartă pentru a se mări.

Statisticile judiciare ne fac îndeajuns cunoscut câte crime sunt săvârșite de oameni instruiți, dar instruiți după felul naturalist.

Instrucțiunea care moralizează nu poate fi dată decât de o instituție supranaturală, care se numește Sfânta Biserică Catolică.

III.

Neputincios să vindece natura, lipsit de autoritate pentru a o instrui, ce știe deci să facă, în definitiv, naturalismul? Un singur lucru: măgulește natura. Iar pentru aceasta se așază el însuși într-o poziție care nu este măgulitoare.

Mai întâi de toate, el se împarte. Aceasta nu este o dovadă de tărie. Se împarte în naturalism spiritualist și naturalism materialist.

Naturalismul materialist nu este, la drept vorbind, un sistem: este o negație brutală. Dar vedeți, chiar în această negație, o logică formidabilă. Naturalismul a negat ordinea supranaturală, mulțumindu-se cu natura; și, prin urmare, este

adus să nege sufletul omenesc, mulțumindu-se să fie trup, carne și sânge.

Este aici o dreptate a lui Dumnezeu, pe care o putem adora; dar când naturalismul se face astfel materialism, încetăm a mai raționa cu el.

Să mai schimbăm încă un cuvânt cu naturalismul spiritualist, care binevoiește să recunoască existența lui Dumnezeu și nemurirea sufletului.

Nemurirea sufletului poartă cu sine alternativa răsplăților sau a pedepselor în viața viitoare.

Naturalismul spiritualist ne acordă acest adevăr.

La care adăugăm: dacă sufletul trebuie într-o zi să fie astfel fericit sau nefericit, ce va deveni trupul? Va fi el, sau nu va fi, părtaș la starea fericită sau nefericită a sufletului?

Aici, naturalismul nu se află pe un pat de trandafiri.

Dacă spune că trupul va învia, iată-l prins în flagrant delict: căci transportă în natură ceea ce este din ordinea supranaturală. A muri este natural; dar a învia este supranatural. Dacă supranaturalul este indispensabil la sfârșit, pentru ce l-a respins la început?

Dacă, pe de altă parte, naturalismul are o oroare stăruitoare față de supranatural și spune: nu, trupul nu va învia, atunci

sistemul cade în două mari neajunsuri. Cel dintâi este acela de a distruge morala, care prescrie datorii în care trupul își are partea sa; căci, dacă trupul nu are nimic de așteptat după viața de față, pentru ce nu s-ar bucura de ea în felul său, orice ar spune morala? Al doilea neajuns este acela că, sortind trupul neantului, sistemul distruge natura.

Și iată cum naturalismul, după ce a respins harul, ajunge în mod inevitabil la distrugerea naturii.

Așadar, naturalismul este răul.

II. — Natura zugrăvită după natură de autorul „Imitațiunea lui Hristos”

Într-un articol precedent, am arătat cum sistemul naturalist, voind să măgulească natura, nu poate decât să o înșele, aruncând-o în imposibil și în absurd. Am spus că natura este bolnavă; dovada este că moare din aceasta. Or, suntem în

măsură să aducem, și aducem cu plăcere, un observator foarte atent, care, studiind în adâncime natura și natura răului ei, și-a consemnat părerea în următorii termeni:

„Observați cu grijă mișcările naturii:

Ea este plină de artificii; atrage pe mulți, îi înlănțuie, îi înșală și nu are niciodată alt scop decât pe sine însăși.

Ea nu voiește nici să moară, nici să fie constrânsă, nici învinsă, nici să asculte, nici să se supună de bunăvoie.

Ea lucrează pentru interesul său și socotește folosul pe care îl poate trage de la altul.

Primește cu bunăvoință onorurile și respectul.

Se teme de rușine și de dispreț.

Iubește trândăvia și odihna trupului.

Caută lucrurile curioase și frumoase și respinge cu groază ceea ce este josnic și grosolan.

Are ochi pentru bunurile vremelnice, se bucură de un câștig pământesc, se întristează pentru o pierdere și se mânie pentru un singur mic cuvânt de insultă.

Este lacomă și iubește mai mult să primească decât să dea; iubește ceea ce îi este propriu și particular.

Se înclină spre creaturi, spre carne, spre vanitate, spre distracții.

Primește cu plăcere vreo mângâiere exterioară, în care se desfată în chip senzual.

Face totul pentru câștig și pentru interesul propriu; nu poate face nimic dezinteresat; ci, pentru ceea ce face bine, nădăjduiește să primească fie tot atât, fie mai mult, fie favoare, fie laude; dorește cu înflăcărare ca ceea ce face, ceea ce dă, ceea ce spune, să fie prețuit.

Caută bucurie în numărul prietenilor, în rudele sale; se slăvește cu o naștere înaltă, cu un rang distins; zâmbește celor puternici, îi lingușește pe bogați și îi aplaudă pe cei asemenea ei.

Este grabnică a se plânge de ceea ce îi lipsește și de ceea ce o vatămă.

Raportează totul la sine; pentru sine luptă și discută.

Este curioasă de taine și de noutăți; voiește să se arate și să atingă toate; voiește să fie cunoscută și să-și atragă laude și admirație."

Iată, despre natură, o fotografie cu mult anterioară fotografiei moderne. Autorul acestui tablou este puțin cunoscut și puțin a căutat să fie cunoscut. Este autorul *Imitațiunea lui Hristos*.

El ne-a arătat natura prinsă asupra faptului. Fondul caracterului ei este egoismul și vanitatea.

Cu toate acestea, ea este glorioasă.

Să vină deci cineva să-i spună că nu este bolnavă!

III. — EXPLICAREA CUVINTELOR: NATURAL, SUPRANATURAL, HAR. — NATURALISMUL DISTRUGĂTOR AL NATURII

Am vorbit despre naturalism; și, ca și cum am fi țintit drept, mai mulți dintre cititorii noștri au ținut să ne răspundă asupra acestui subiect atât de interesant. Toți ne încurajează să continuăm lucrarea începută; și, fără îndoială, pentru a ne

ajuta, mai mulți ne cer dezvoltări pe care le socotesc necesare sau explicații care vor trebui să fie folositoare multora.

Suntem cu adevărat încântați de concursul care, de această dată, ne este astfel adus, și nu dorim nimic mai mult decât să adâncim încă subiectul naturalismului, pentru a face pe toți să simtă mai bine nevoia pe care o avem de supranaturalul divin. Așadar, să începem prin explicațiile care ne sunt cerute.

I.

Numim, așadar, natural tot ceea ce este inerent constituției omului compus din trup și suflet. Numim natural tot ceea ce constituie trupul cu organele sale atât de variate, sufletul cu facultățile sale atât de puternice și atât de frumoase. Numim natural folosirea și dezvoltarea organelor trupului și a facultăților sufletului în tot ceea ce nu ridică natura deasupra ei însăși, deasupra cunoașterii naturale atât a ei înseși, cât și a celor ce o înconjoară, și chiar a Creatorului ei; căci Acesta poate fi cunoscut în chip natural prin lucrările Sale, care stau acolo sub ochii tuturor și vorbesc deopotrivă tuturor un limbaj pe care nu toți îl înțeleg deopotrivă.

Dar omul nefiind creat pentru a rămâne în măsura naturalului, iar Dumnezeu binevoind să-l destineze unui scop superior, nu avem de cercetat ce ar fi putut fi, ce ar fi devenit, dacă

Dumnezeu l-ar fi creat pentru un scop pe care nu-l cunoaștem. Avem deci acum să spunem ce este supranaturalul.

II.

Numim supranatural tot ceea ce îndreaptă, conduce și face pe om să ajungă la scopul supranatural pe care lui Dumnezeu I-a plăcut să i-l dea, și care este participarea la fericirea lui Dumnezeu însuși, prin vederea limpede a însăși esenței lui Dumnezeu.

Orice dar al lui Dumnezeu adăugat naturii pentru a-l ajuta pe om să-și atingă scopul se numește har și este, într-adevăr, har, fiindcă este dat omului din pura liberalitate a lui Dumnezeu, fără ca omul, prin sine însuși, să se poată ridica vreodată la cunoașterea, cu atât mai puțin la dorința, cu atât mai puțin la meritul acestor daruri supranaturale.

Trecerea de la natural la supranatural este cu neputință creaturii: îngerul nu poate în aceasta mai mult decât omul. Îngerul și omul au primit de la Dumnezeu scopul supranatural pe care Maiestatea suverană a binevoit să li-l rânduiască și, odată cu această destinație, darurile supranaturale fără de care le-ar fi fost cu neputință să atingă un scop atât de înalt și atât de disproporționat față de natură, chiar față de natura îngerească.

III.

Sfântul Toma se întreabă dacă omul poate dobândi această fericire supremă de a-L vedea pe Dumnezeu. Și răspunde: poate. Inteligența omenească fiind capabilă să cunoască binele suprem și desăvârșit, care este Dumnezeu, iar voința sa fiind capabilă să-l dorească și să-l iubească, urmează că omul este capabil să ajungă la desfătarea acestui bine care este atât de mult deasupra lui și să-și găsească în acest bine fericirea veșnică.

Apoi, sfântul Doctor adaugă: poate omul, prin facultățile sale naturale, să ajungă la această fericire supremă? Și răspunde: nu!

Există, adaugă el, o fericire nedesăvârșită de care se poate bucura cineva în această viață și la care se poate ajunge în chip natural; dar fericirea desăvârșită a omului, constând în vederea lui Dumnezeu însuși, nimeni nu o poate atinge prin facultățile sale naturale; nici facultățile trupului, nici facultățile sufletului nu pot atinge esența dumnezeiască. Putem, desigur, să cunoaștem lucrările Sale, să recunoaștem lucrătorul după lucrare; dar a ajunge să-L vedem așa cum este, aceasta ne depășește și ne depășește cu totul. Dacă omul ar avea o putere naturală de a-L vedea pe Dumnezeu, Dumnezeu i-ar fi, într-un fel, supus; aceasta nu poate fi. Dacă, așadar, omul ajunge la vederea lui Dumnezeu, este pentru că Dumnezeu a

binevoit să i Se descopere, este pentru că Dumnezeu a binevoit să-i dea mijloacele de a ajunge să-și vadă Creatorul. Aceasta este adevărata și unica fericire a omului, și ea este cu totul supranaturală: supranaturală în sine, supranaturală în mijlocul prin care se ajunge la ea.

IV.

Acest mijloc, am spus, este harul. Dar, fiindcă am spus harul, apoi harurile, unul dintre corespondenții noștri ne întreabă dacă există vreo deosebire între aceste două feluri de a ne exprima. În fond, nu există. Când spunem harul, înțelegem tot ceea ce Dumnezeu adaugă naturii pentru a o conduce la viața veșnică. Când spunem harurile, avem în vedere ansamblul darurilor dumnezeiești prin care omul este dispus pentru fericirea suverană.

Aceste haruri sunt în principal, sau cel puțin mai întâi, credința, nădejdea și caritatea: credința, care înalță inteligența supunând-o revelației dumnezeiești; nădejdea, care înalță și desăvârșește dorința naturală pe care omul o are de fericire, întorcând această dorință spre Dumnezeu însuși; în sfârșit, caritatea, care îndumnezeiește într-un anumit fel puterea pe care Dumnezeu ne-a dat-o de a iubi și care desăvârșește dispoziția sufletului pentru fericirea supremă, unindu-l mai

dinainte cu Dumnezeu prin legătura cea mai dulce și cea mai tare, aceea a iubirii.

Dar pentru ca omul să ajungă efectiv la fericirea supremă, este necesar nu numai să fi primit aceste haruri dumnezeiești ale credinței, nădejdii și carității, ci să și stăruie în ele; aceasta numim darul perseverenței finale, care asigură pentru totdeauna fericirea veșnică a creaturii, înger sau om.

V.

Iată cum a constituit Dumnezeu omenirea. Toți oamenii din lume nu vor putea face niciodată o revoluție destul de radicală pentru a o constitui altfel. Visul unei alte constituții pentru omenire este tocmai ceea ce constituie naturalismul.

Dar naturalismul, dacă lucrează pentru a face omenirea să piardă singura fericire care îi este pregătită, nu are să-i ofere o fericire de un gen nou. Nici bogățiile, nici plăcerile, nici desfătările acestei vieți nu pot fi partea tuturor; chiar cei pe care îi putem privi ca fiind în stare să se bucure atât de bogății, cât și de plăceri, ne spun că nu sunt fericiți.

Numai aceia pot fi, într-un sens relativ și restrâns, fericiți pe pământ, care caută, doresc și lucrează să merite fericirea desăvârșită în viața veșnică.

Să prevaleze naturalismul: ce se va întâmpla? Oamenii vor fi abătuți de la fericirea veșnică; odată cu aceasta, toți vor fi pierdut chiar și fericirea parțială pe care o puteau gusta aici jos, căutând fericirea de sus; în sumă, pământul va fi devenit anticamera iadului.

Iar, în voința lui Dumnezeu, el ar trebui să fie anticamera paradisului.

VI.

Este deci evident că naturalismul este o crimă deopotrivă împotriva lui Dumnezeu și a omenirii;

Crimă împotriva lui Dumnezeu, ale Cărui binefaceri le respinge, Căruia Îi contrazice Providența, Îi condamnă înțelepciunea, Îi ultrajează bunătatea, Îi provoacă dreptatea și atrage pedepsele;

Crimă împotriva omenirii, ale cărei nădejdi le ruinează, ale cărei resorturi le destinde pe toate, împiedicând fericirea în timp și în veșnicie.

VII.

De aici urmează încă faptul că, în ciuda numelui său, naturalismul este dușmanul naturii.

Sub pretextul că îi voiește binele, o dezbracă de adevăratul ei bine; apoi îi strigă: Lucrează și bucură-te! Lucrează dacă vrei și bucură-te dacă poți!

Naturalismul răstoarnă totul și nu zidește nimic: ne ia totul și nu ne dă nimic.

Opera lui, operă a Satanei, nu a fost niciodată decât aceea de a face nefericiți.

Așadar, precum am spus deja: naturalismul este răul.

IV. — O profesiune de credință naturalistă

La Paris, orașul-lumină, cum spune Victor Hugo, un om nebotezat publică un ziar numit *La Justice*, în care citeam de

curând o declarație de principii naturalistă, enunțată în acești termeni:

„Ceea ce deosebește știința de religie nu este dogma teologică, ci însăși noțiunea de supranatural.

Religiile se ceartă între ele pentru a ști dacă există un singur Dumnezeu sau mai mulți dumnezei... dacă oamenii au suflete... Știința nu abordează asemenea discuții. Tot ceea ce scapă observației sau experienței îi este străin. Ea ține în egală indiferență concepțiile iudaismului, catolicismului, brahmanismului, fetișismului, deismului, teismului, spiritualismului și ale tuturor teoriilor care se întemeiază pe absolut și pe o pură ipoteză.

Instrucțiunea laică nefiind datoare să aibă drept temelie decât știința..."

Ne vom îngădui să examinăm această profesiune de credință.

„Ceea ce deosebește știința de religie este însăși noțiunea supranaturalului." Dacă autorul ar fi voit să spună că știința este un bine de ordin natural, iar religia un bine de ordin supranatural, nu am putea decât să aplaudăm limbajul său. Dar gândirea lui este departe de aceasta; și, pentru el, știința este știință fiindcă respinge noțiunea supranaturalului.

Iar noi spunem că aceasta nu este nicidecum științific. Vedem, într-adevăr, știința lucrând în felurite chipuri asupra naturilor

care ne sunt inferioare. Câteodată omul descompune un corp, îl transformă, îl face, ca să spunem așa, să treacă dintr-o natură în alta. Câteodată, luând un agent natural, îl face să opereze într-un chip cu totul extra-natural pentru corpul astfel stăpânit de știință. Este oare natural focului să conducă pe pământ trăsurile, iar pe mare corăbiile? Este oare natural fierului să transmită gândirea la distanțe incomensurabile, cu o iuțeală pe care nimic nu o egalează decât fulgerul? Nu vedem noi aici o acțiune omenească, realmente naturală în om, dar extra-naturală și, prin urmare, aproape supranaturală în materia ridicată de știință la o putere pe care nu o avea?

Și dacă omul își exercită astfel puterea, ridicând, la înălțimea științei, naturile care îi sunt inferioare, nu este oare logic să admitem că Dumnezeu poate exercita o putere analogă asupra creaturii Sale și să-l ridice pe om la starea supranaturală?

Știința a simțit puterea acestui argument de analogie; de aceea, temându-se să nu fie adusă la recunoașterea supranaturalului dumnezeiesc, dacă ar recunoaște natura dumnezeiască, a ajuns să nege existența lui Dumnezeu. Or, odată ce ai intrat pe calea negațiilor, mergi departe; vom avea curând dovada.

Să-l ascultăm pe autorul nostru:

„Religiile..." Avem regretul de a fi siliți să spunem că acest cuvânt nu este franțuzesc. Religia este una, precum omenirea, precum adevărul, precum Dumnezeu însuși. Nu se spune „religiile", după cum nu se spune „omenirile", „dumnezeii".

Dar, precum adevărul este unul, iar eroarea poate fi multiplă, se spune „falsele religii", după cum se spune „falșii dumnezei". Să trecem.

„Religiile se ceartă între ele pentru a ști dacă există un singur Dumnezeu sau mai mulți dumnezei. Știința nu abordează asemenea discuții."

Totuși, asemenea discuții sunt foarte vrednice de o ființă rațională și rațonantă. Nu există efect fără cauză; și, la vederea minunilor naturii, nu ar fi oare vrednic de știință să se ridice până la cauza a tot ceea ce vedem? Omul, care nu s-a făcut pe sine însuși, n-ar lucra oare potrivit științei dacă ar căuta să-și explice prin rațiune existența, să cunoască pricina și scopul ființei sale? Există aici, desigur, o știință pe care știința poate să nu o disprețuiască.

Dar să distingem: există știință și știință. Există o știință care mărturisește că există o cauză, o cauză primă, dar, spune ea, această cauză ne scapă. Cu alte cuvinte, zărim bine adevărul, adevărul care este Dumnezeu, dar nu voim acest adevăr. Iată bine știința zilei. Dumnezeu îi face frică; ea Îl neagă. Negația ei nu este un act de știință, este un efect al fricii.

Dar știința adevărată este fără frică și fără temere. Prin rațiunea pe care Dumnezeu ne-a dat-o, ea ne demonstrează existența și unitatea lui Dumnezeu, deosebirea dintre spirit și materie, spiritualitatea sufletelor noastre. Știința adevărată se bucură de aceste adevăruri, iar studiul pe care îl face despre Dumnezeu și

despre lucrările Sale îi arată că Dumnezeu poate lucra și lucrează efectiv asupra naturii noastre, când printr-o acțiune care lasă natura în ordinea naturală, precum atunci când ne dă sănătatea, puterea, inteligența, când printr-o acțiune care ridică natura noastră deasupra ei însăși, precum atunci când ne dă credința, caritatea, fericirea.

Toate acestea sunt cu totul altfel științifice decât negațiile științei zilei. Dar să o cercetăm mai de aproape:

„Tot ceea ce scapă observației și experienței îi este străin."

Știința adevărată întrebuințează tocmai aceste două mari mijloace: experiența și observația. Ea observă că nu există efect fără cauză și, de aici, se ridică la cauza primă, care este Dumnezeu. Ea observă că ființele create sunt contingente și, de aici, se ridică la ființa necesară, care este Dumnezeu. Toate acestea ni se par științifice în cel mai înalt grad. Pe de altă parte, experiența ne demonstrează imposibilitatea unor ființe care se succed prin generație fără să fi avut un început care nu era generația și care nu a putut fi decât creația. Experiența vine încă să ne demonstreze Creatorul, care este Dumnezeu.

Dar, pentru autorul nostru, observația intelectuală nu există. Pentru el nu există decât observația materialistă, pozitivistă; și, după ce L-a negat pe Dumnezeu din frică, va trebui să ajungă la negarea inteligenței omenești. Este un pas înainte pe calea negațiilor; știința materialistă va trebui să meargă încă mai

departe. Va merge, iar pentru edificarea noastră, o vom urma acolo.

„Știința... Ea ține în egală indiferență concepțiile iudaismului, catolicismului, brahmanismului, fetișismului, deismului, teismului, spiritualismului și ale tuturor teoriilor care se sprijină pe absolut și pe o pură ipoteză."

Să observăm mai întâi că numai concepțiile materialismului nu sunt ținute în indiferență de autorul nostru. Materialismul, pentru el, este știința. Enumerarea sa este calculată în felul ei; este științifică. Începe cu iudaismul și catolicismul. Aceasta este cât se poate de bine și conform cu tradiția omenirii. Adevărul trece înainte de toate, iar autorul nostru nu și-a pierdut cu totul patrimoniul. Să facem reflecția lui Tertulian: „O, mărturie a unui suflet în chip natural creștin!"

Autorul nostru își aruncă apoi ochii asupra Asiei și spune: brahmanismul; apoi asupra Africii și Oceaniei și spune: fetișismul; aceasta este tot: lumea întreagă a trecut pe acolo.

Face apoi o sinteză filosofică și, revenind din regiunile erorii la luminile pure ale adevărului, spune: deismul, teismul, spiritualismul. Este cu adevărat bine. Dar slăbiciunea vine repede; el adaugă: „Și ale tuturor teoriilor care se sprijină pe absolut și pe o pură ipoteză."

De vreme ce autorul nostru are filosofie, trebuie să înțeleagă că, negând absolutul, face imposibil relativul. Și, de aici

înainte, nu vor mai exista nici oameni, nici știință, nici teză, nici ipoteză.

După ce L-a negat pe Dumnezeu, ar fi trebuit să nege inteligența omenească, apoi ar fi trebuit să nege totul. Ultimul cuvânt al științei va fi o negație completă. Știința își va fi săpat această groapă, iar pe mormântul ei se va scrie un semn de întrebare. Ce?

Ne rămâne să gustăm acest mic cuvânt: „Instrucțiunea laică nefiind datoare să aibă drept bază decât știința..." Am voi mult să știm cum va demonstra știința unui copil că tatăl său este tatăl său, că mama sa este mama sa. „Tot ceea ce scapă observației și experienței îi este străin." Prin ce observații, prin ce experiențe va ajunge copilul să-și demonstreze tatăl, să-și demonstreze mama? Până acum copilul învăța să creadă pe tatăl său și pe mama sa, precum învăța să creadă în Dumnezeu; dar știința va schimba toate acestea. Copilul se va găsi în fața unei pure ipoteze, a unui absolut inadmisibil. Nu va putea decât să se stabilească într-o egală indiferență și să decreteze, în numele științei, că tatăl său nu este, că mama sa nu este, și că el este copilul naturii, dacă într-adevăr este copilul a ceva.

Nu exagerăm nimic; căci consecințele monstruoase ale acestui naturalism nelegiuit sunt admise de școala care voiește abolirea căsătoriei.

Teribile consecințe ale logicii. După ce și-a renegat Tatăl care este în ceruri, trebuie să ajungă să-și renege tatăl care este pe pământ.

Și iată profesiunea de credință a naturalismului. S-a înțeles!

V. — Iluziile naturaliste asupra iubirii de Dumnezeu și de aproapele

Când mânia lui Dumnezeu a dezlănțuit asupra unei populații acea plagă înfricoșătoare care se numește ciumă, sunt unii care sunt atinși de ea și loviți de moarte; sunt alții care, fără să fie propriu-zis atinși de plagă, suferă totuși de pe urma ei o stare de rău uneori considerabilă.

Naturalismul este pentru suflete o adevărată ciumă. Cei care sunt atinși de el în plin sunt, prin însuși acest fapt, puși în afara căilor mântuirii. Asemenea acelor ciumați pe care trebuie în mod necesar să-i izolezi de restul oamenilor, ei se excomunică pe ei înșiși. Naturalismul, în acest caz, este împins până la erezia formală, reînnoind nelegiuirile lui Arie și ale lui Pelagiu și asumând asupra sa toate anatemele cu care Biserica a lovit aceste înspăimântătoare erezii.

Dar răul se arată uneori într-o stare mai blândă. El evită tot ceea ce este erezie și, cu acest preț, poate face să se creadă că este inofensiv. Dar nu voiește să îmbrățișeze în plinătatea sa supranaturalul dumnezeiesc, îi caută bucuros mici pricini de ceartă, stă față de el în neîncredere și, într-un cuvânt, cântă mai degrabă natura decât supranaturalul.

Chiar în această stare, care pare blândă, naturalismul este un rău foarte primejdios. Și, pentru a o demonstra, ne va fi de ajuns să semnalăm două dintre numeroasele iluzii în care are obiceiul să arunce sufletele.

I.

Fiecare știe că, pentru noi, creștinii, marea poruncă este a-L iubi pe Dumnezeu; a doua, asemenea ei, este a-l iubi pe aproapele.

Or, spunem că, în privința acestei duble datorii, naturalismul aruncă sufletele în iluzii foarte funeste.

Dumnezeu, care ne-a creat, a pus în adâncul naturii noastre o înclinație de neînvins de a iubi binele în general. Și, cum Dumnezeu este binele suveran, binele unic al sufletelor, sufletele, în chip natural, trebuie să se îndrepte spre Dumnezeu. Orice om care gândește și reflectează la autorul ființei sale se simte în chip natural purtat spre El. Este o

datorie deopotrivă de dreptate și de recunoștință. Iar noțiunile dreptății și recunoștinței au asupra noastră o putere cu atât mai mare cu cât nu te poți sustrage în chip rațional de la ele și cu cât este întotdeauna onorabil să-ți împlinești datoriile întemeiate pe titluri atât de autentice.

Fără păcatul originar, natura s-ar îndrepta drept spre Creatorul său; dar ignoranța și concupiscența, roade nefericite ale căderii originare, au făcut ca prea adesea sufletul să se oprească la bunuri trecătoare, să se amuze și să se consume iubind nimicuri, în loc să-și facă iubirea să urce până la izvorul ființei sale.

Chiar în această stare de cădere, legea lui Dumnezeu rămâne: Îl vei iubi pe Domnul Dumnezeul tău! Iar harul Domnului nostru Isus Hristos ne face posibilă, ușoară și dulce păzirea marii porunci.

Răul este că, prea adesea, după ce harul a fost pierdut, după ce omul a căzut din caritate, întrucât găsește întotdeauna în sine iubirea binelui în general și înclinația naturală de a-L iubi pe Dumnezeu, el se mulțumește cu aceste dispoziții și se crede achitat față de Dumnezeu. Se află în păcat de moarte, și, cum înclinațiile naturale de a-L iubi pe Dumnezeu, iubirea binelui în general, rămân în adâncul sufletului, el ia aceste dispoziții naturale, comune tuturor oamenilor, drept dispozițiile sale personale, drept starea sa particulară înaintea lui Dumnezeu. Această stare, înaintea lui Dumnezeu, este păcatul de moarte, dar el nu o vede: înclinațiile naturale rămân, el le vede, se

mulțumește cu ele și se face să creadă că și Dumnezeu Se va mulțumi cu ele. Își spune sieși: Eu nu am nimic împotriva lui Dumnezeu, știu că este bun; Îl iubesc prin înclinație; cum ar putea Dumnezeu să aibă ceva împotriva mea, de vreme ce eu nu am nimic împotriva Lui? Ar fi El mai puțin bun decât mine?

Iată bine, prinsă asupra faptului, marea iluzie a cărei rădăcină este naturalismul. Câte sărmane suflete nu vedem neglijând datoriile cele mai esențiale ale creștinismului, trăind fără harul sfințitor, fără Domnul nostru Isus Hristos, și totuși afirmând cu siguranță că Îl iubesc pe Bunul Dumnezeu!

Ne amintim de un nefericit care și-a pus capăt zilelor, iar înainte de a săvârși crima sa iremediabilă a scris un rămas-bun familiei sale și, în această scriere, își afirma iubirea pentru Bunul Dumnezeu!

Este cu totul evident că lua înclinația naturală de a-L iubi pe Dumnezeu, pe care o avem cu toții, drept dispoziția sa personală, care era cât se poate de contrară iubirii de Dumnezeu. Iluzie naturalistă!

II.

A doua dintre marile noastre datorii este iubirea aproapelui.

Această iubire are drept bază o înclinație naturală care poartă toate ființele asemănătoare să se asocieze, să se iubească unele pe altele. Scriptura o spune: „Orice viețuitoare iubește pe cea asemenea sieși" (*Omne animal diligit simile sibi*).

Această înclinație naturală este foarte vie și foarte puternică. Adesea chiar, ea este mai sensibilă decât înclinația de a-L iubi pe Dumnezeu însuși. Căci nu-L vedem pe Dumnezeu, iar pe semenii noștri îi vedem.

Ea îi poartă pe oameni să se ajute unii pe alții, să-și dea sprijin și asistență în o mie de feluri și în o mie de împrejurări. Această înclinație este atât de puternică, atât de inerentă omenirii, încât îi împrumută propriul ei nume. A fi insensibil la răul altuia înseamnă a nu avea umanitate; dar a compătimi suferințele aproapelui înseamnă a fi uman, a avea umanitate.

Venind de la Dumnezeu, aceste înclinații sunt bune, fără îndoială; lăudăm lucrările lor, aplaudăm orice binefacere. Dar, creștini fiind, trebuie să-l iubim pe aproapele nostru precum Dumnezeu înțelege să-l iubim, adică prin iubirea supranaturală, care tinde spre binele vieții prezente și spre binele vieții veșnice, care este sensibilă la toate nevoile aproapelui, la cele ale timpului și la cele ale veșniciei, la cele ale trupului și la cele ale sufletului, căci omul nu trăiește numai cu pâine.

Această iubire supranaturală, îmbrățișând toate nevoile aproapelui, nu este o iubire facultativă: ea este strict și riguros obligatorie.

Dar când un creștin a pierdut iubirea supranaturală a aproapelui, nu a pierdut prin aceasta înclinația naturală de a-și iubi semenii; iar iluzia constă în a se mulțumi cu înclinația naturală, ca și cum aceasta ar fi de ajuns pentru a satisface datoria iubirii aproapelui.

Cum porunca de a-l iubi pe aproapele este asemenea celei de a-L iubi pe Dumnezeu, iluzia pe care cineva și-o face asupra iubirii de Dumnezeu are alături de ea o iluzie asemănătoare cu privire la iubirea aproapelui.

Și această nouă iluzie nu este atât de rară pe cât s-ar putea crede. Domnul X*** era bogat. Era absorbit de afacerile sale, de comerțul său, poate de plăcerile sale. Trăia străin de Domnul nostru Isus Hristos și nu-I dădea nimic lui Dumnezeu. Dar era binefăcător, bun cu săracii. A murit aproape subit și, cu siguranță, nu a avut timpul să ajungă la căința unei vieți prea puțin creștine. Ei bine! se vor auzi glasuri care îi vor făgădui viața veșnică pentru operele sale de binefacere, rod natural al înclinației naturale pe care o avea pentru semenii săi.

Iluzia naturalistă constă deci în a se mulțumi cu operele naturale acolo unde Dumnezeu cere operele supranaturale; în a făgădui mântuirea fără credință, fără caritate, fără operele

credinței și ale carității, prin opere și pentru opere pur naturale.

Înțeles astfel, naturalismul ar fi pur și simplu pelagianismul.

Noi iubim mai mult harul lui Dumnezeu, care vindecă natura, o mântuiește și o duce la viața veșnică.

Dumnezeu să ne păzească de iluziile naturalismului!

VI. — Naturalismul la credincioși

Naturalismul este un rău vechi, un rău care, în zilele noastre, este adevărat, a fost dus până la ultimele extremități. Dar tocmai fiindcă răul este vechi, el a pătruns chiar acolo unde toate căile de acces ar fi trebuit să-i fie închise. Credincioșii înșiși sunt adesea amăgiți de opinii naturaliste. De pildă, credința ne învață tot ceea ce datorăm Domnului nostru Isus Hristos; naturalismul voiește să constituie natura fără Răscumpărătorul și, astfel, să nu-I datoreze nimic. Printr-o

urmare nefericită a răspândirii răului, se găsesc credincioși care cred că nu datorează totul Răscumpărătorului și care, bucuros, aduc un omagiu exagerat forțelor, puterii naturii.

Și de multă vreme naturalismul, sub aparența unor opinii permise, s-a strecurat în multe spirite, chiar dintre cele mai bune.

În această privință, transcriem aici una dintre scrisorile pe care le-am primit cu privire la articolele noastre despre naturalism. Ea ne-a sosit cu titlul următor:

Cardinalul de Bérulle și naturalismul

Preacucernice Părinte,

Ați întreprins o viguroasă campanie împotriva naturalismului. Ah! vă conjur, duceți-o până la capăt, spre bucuria sufletelor și triumful harului Domnului nostru. Căci, ca să împrumut o locuțiune celebră: naturalismul, pentru noi, este dușmanul.

Iată o mică trăsătură care va putea edifica mai mult de un cititor al *Buletinului* asupra originilor naturalismului. Este extrasă dintr-o culegere foarte edificatoare a vieților Părinților Oratoriului, scrise la începutul secolului trecut de P. Qoyseault, oratorian, și reeditate astăzi de P. Ingold, din noul Oratoriu. Extrasul pe care vi-l trimit este luat din viața P. Gibieuf, unul dintre discipolii cei mai intimi ai sfântului cardinal de Bérulle.

„În vremea aceea, spune P. Cloyseault, toate disputele despre har nu izbucniseră încă până la punctul la care au ajuns de atunci, și îi era îngăduit fiecărui doctor să aibă, cu bună-credință, sentimentul pe care îl voia, cu condiția să fie sprijinit de autoritatea câtorva scolastici, fără să fie expus cenzurii sau criticii cuiva. P. Gibieuf, care, pe când era la Sorbona, nu se ocupase aproape decât cu citirea scolasticilor din timpurile din urmă, luase de acolo sentimente privitoare la chestiunile harului, care erau mult mai mult sprijinite pe raționamente omenești decât pe autoritatea dumnezeieștilor Scripturi. Deși, de când intrase în Oratoriu, se dăduse numai exercițiilor de pietate și fusese cu totul vindecat de o mulțime de maxime false de care fusese mai înainte prevenit, totuși aceasta nu împiedica faptul ca, din timp în timp, să raționeze asupra acestor chestiuni potrivit principiilor pe care le avea despre ele. P. de Bérulle, a cărui purtare era plină de blândețe și de răbdare, nu a socotit potrivit, la început, să-i arate falsitatea lor, de teamă să nu dea prilej unor dispute scolastice; ci s-a mulțumit să-i spună uneori cu bunăvoință: Îmi păreți un biet creștin; nu aveți destulă recunoștință față de Isus Hristos; Îi sunteți, foarte sigur, mult mai îndatorat decât credeți. Alteori, explicându-i adâncimea rănilor pe care păcatul lui Adam le făcuse omului, îl lăsa să deducă cât eram de îndatorați Eliberatorului care ne scosese dintr-o stare atât de deplorabilă. În sfârșit, dorind ca spiritul lui să fie luminat de sus, a invocat asupra lui luminile Sfântului Duh. S-a întâmplat în chip fericit că, într-o zi, luându-l cu sine pentru a-l însoți într-o vizită de caritate pe care o făcea, în timp ce vorbea cu persoana pe care

mersese să o vadă, bunul P. Gibieuf scoase din buzunar epistolele Sfântului Pavel pentru a citi câteva versete; și, pe măsură ce le medita sensul, simți ca niște solzi căzându-i de pe ochi: întunericul spiritului său se risipi și se găsi atât de pătruns de luminile cele mai sublime ale acestui Apostol cu privire la harul lui Isus Hristos, încât nu putea concepe cum putuse avea opinii atât de contrare adevărului și atât de dezavantajoase pentru Isus Hristos. Din acel timp, spunea că era surprins căzuse în erori atât de grosolane, încât să creadă că cineva s-ar putea mântui sub legea harului fără să-L cunoască și fără să-L iubească pe Isus Hristos în toată viața sa; că s-ar putea, în păgânism, merita cerul fără har și că nu am fi mai puțin datori pentru mântuirea noastră propriei noastre voințe decât ajutorului și milostivirii acestui dumnezeiesc Mântuitor. El rămase atât de deplin pătruns de belșugul și eficacitatea acestui dar pe care Dumnezeu ni l-a făcut în Isus Hristos, Fiul Său, încât vorbea despre el cu o ungere care îi fermeca pe toți cei ce îl auzeau și îi purta chiar efectele într-un chip foarte sfânt și foarte eficace în sufletele care aveau avantajul de a fi sub conducerea sa."

După ce ne-a dat această relatare foarte instructivă și foarte edificatoare, corespondentul nostru continuă în acești termeni:

„Această relatare, ea însăși cu totul plină de o ungere admirabilă, ne învață multe lucruri:

1° Că existau, la începutul secolului al XVII-lea, opinii prea omenești privitoare la harul lui Dumnezeu, care duceau la subestimarea binefacerii inestimabile a Răscumpărării;

2° Că aceste opinii, grele de naturalism, circulau în școli și chiar în facultățile de teologie;

3° Că ele îmbibaseră chiar spirite bune și paralizau în mulți preoți harul sfintei slujiri;

4° Că numai luminile Sfântului Duh aveau putere să distrugă pe deplin aceste prejudecăți, să spunem mai bine, aceste erori grosolane. Meditația Epistolelor Sfântului Pavel era de asemenea un remediu excelent.

În zilele noastre, Sfântul nostru Părinte papa Leon al XIII-lea ne propune un alt remediu care, în fond, nu este decât aplicarea celor dintâi două: un studiu aprofundat al tradiției Bisericii reprezentate de Sfântul Toma.

În această privință, Preacucernice Părinte, ați putea să-mi spuneți cum se face...”

Onorabilul nostru corespondent nu are nimic de învățat de la noi. Și, cu aceasta, îi oferim salutările și mulțumirile noastre, presați fiind de ora catehismului nostru.

II. — NATURALISMUL PRACTIC

I. — Rănile naturii

În mai multe articole precedente, am considerat naturalismul mai cu seamă din punct de vedere speculativ: l-am privit ca pe o doctrină. Și, cum orice doctrină tinde să treacă în acte și să devină practică, vom considera acum naturalismul din punct de vedere practic, naturalismul așa cum a trecut în morala atâtor oameni.

Și trebuie spus, mai întâi, că, dacă naturalismul dogmatic este faptul unui număr destul de restrâns de spirite, cu totul altfel stau lucrurile cu naturalismul practic, care astăzi este puțin peste tot.

Trebuie, înainte de toate, să constatăm că natura se află astăzi într-o stare cu totul diferită de aceea în care era ieșind din mâinile Creatorului său. Să ascultăm, în această privință, limbajul atât de grav și atât de profund al celui mai mare dintre moraliștii creștini. Meditând aceste cuvinte ale lui Iov: „Pentru ce m-ai făcut potrivnic Ție și pentru ce am devenit povară mie însumi?", el spune:

„Dumnezeu l-a făcut pe om potrivnic Lui, când omul, păcătuind, L-a părăsit pe Dumnezeu. Prins în amăgirile șarpelui, a devenit vrăjmașul Aceluia ale Cărui precepte le disprețuise. Creatorul, întotdeauna drept, l-a considerat pe om ca fiindu-I opus și l-a socotit vrăjmaș din pricina orgoliului său. Dar această opoziție, lucrare a păcatului, a devenit pentru om o grea pedeapsă, astfel încât, printr-o libertate nelalocul ei, este aservit corupției, el care, printr-o fericită dependență, se bucura în libertate de fericire. Părăsind cetatea sigură a smereniei, a ajuns, prin orgoliul său, sub jugul infirmității; voind să se înalțe, inima sa nu a făcut decât să se facă sclavă și, pentru că nu a voit să se supună poruncilor dumnezeiești, s-a găsit supus tuturor mizeriilor prezente.

Aceasta va deveni mai evident, dacă vom considera mai întâi mizeriile trupului și apoi pe cele ale sufletului.

Ca să nu spunem nimic despre durerile de care suferă trupul, nici despre febrele care îl ard, ceea ce se numește sănătate este întemnițat în multe rele. Trupul este moleșit prin odihnă și istovit prin muncă; abstinența îl istovește la rândul ei, atunci el se întărește prin hrană pentru a subzista; hrana îl obosește din nou și are nevoie să se ușureze prin abstinență pentru a-și recăpăta vigoarea; îi trebuie baia ca să nu se usuce; apoi se șterge cu pânzeturi, ca să nu se prefacă în apă; se întreține prin muncă, pentru a nu lâncezi în odihnă; apoi își repară puterile prin odihnă, pentru a nu sucomba excesului muncii. Oboseala vegherii se repară prin somn; greutatea somnului se scutură

prin veghe, căci o odihnă prea lungă l-ar obosi mai mult. Se acoperă cu haine, pentru a nu fi pătruns de frig; apoi, suferind de căldura pe care a căutat-o, se întoarce la răcoarea vântului.

Căutând să evite un rău, găsește un altul; purtând o rană funestă, se face, ca să spunem așa, bolnav de ceea ce este remediu pentru răul său. Chiar dacă am fi, așadar, la adăpost de febre și scutiți de dureri, sănătatea noastră este ea însăși o boală ce trebuie îngrijită fără încetare. Căci atâtea alinări câte căutăm pentru trebuințele vieții, tot atâtea remedii opunem bolii noastre. Mai mult încă, remediul însuși se preschimbă într-o boală, fiindcă, folosindu-l puțin prea mult timp, ne aflăm mai rău din pricina a ceea ce căutasem pentru a ne vindeca.

Astfel a trebuit pedepsită prezumția noastră, astfel trebuia răsturnat orgoliul nostru. O singură dată natura s-a umflat de orgoliu și, pentru aceasta, purtăm în fiecare zi un trup de lut mereu în deficiență.

Sufletul nostru, la rândul său, își poartă și el pedepsele: izgonit din bucuriile solide și lăuntrice, este când înșelat de o nădejde deșartă, când agitat de teamă, când doborât de tristețe, când predat unei false bucurii. Se atașează cu încăpățânare de bunurile care trec și fără încetare este zdrobit de durerea de a le pierde, fiindcă este în fiecare clipă transformat potrivit cursului rapid al schimbărilor lor. Supus acestor lucruri mereu nestatornice, devine fără încetare schimbător în sine însuși. Căutând ceea ce nu are, îl găsește, și aceasta nu fără neliniște;

de îndată ce îl ține, începe să se plictisească de ceea ce a căutat. Adesea iubește ceea ce disprețuise și disprețuiește ceea ce iubise.

Învață cu multă trudă lucrurile veșniciei și le uită repede dacă nu încetează să lucreze. Caută îndelung pentru a găsi câte ceva din cele cerești; apoi, recăzând curând în obișnuințele sale, nu se menține nici măcar în puținul pe care îl dobândise. Dacă dorește să fie instruit, are o trudă extremă să-și învingă ignoranța; odată instruit, are o trudă încă mai mare să învingă slava deșartă a științei.

Cu multă osteneală supune tirania cărnii, apoi, înlăuntru, suferă încă de imaginile păcatului, chiar dacă i-a reprimat actele exterioare.

Dacă încearcă să se înalțe la cunoașterea Creatorului său, se găsește puțin după aceea ca respins și încurcat în întunericul lucrurilor corporale, întuneric care, din nefericire, îi este încă drag.

Ar voi să știe cum, fiind necorporal, își guvernează trupul, și nu izbutește. Se întreabă cu uimire asupra unor lucruri la care nu-și poate răspunde, iar ignoranța sa rămâne neputincioasă acolo unde totuși ar fi fost înțelept din partea ei să caute să știe. Văzându-se în același timp mare și mărginit, nu mai știe ce trebuie să gândească despre sine; căci, dacă nu ar fi mare, nu ar căuta adevăruri atât de mari, iar dacă nu ar fi mărginit, ar ști să găsească măcar ceea ce caută.

Iov are deci mare dreptate să spună: «M-ai făcut potrivnic Ție și am devenit povară mie însumi.» Căci omul izgonit din paradis, suferind de neplăceri în carne și de întrebări grele în spiritul său, a devenit pentru sine însuși o povară grea. Apăsat de o mie de rele, cu totul copleșit de infirmități, își închipuise că, după ce Îl va părăsi pe Dumnezeu, va găsi în sine însuși odihna sa, dar nu a întâlnit decât un abis de tulburări; și astfel, după ce s-a căutat prea mult pe sine în disprețul Creatorului său, silit să fugă de sine însuși, nu mai are mijloacele de a o face."

Astfel vorbește Sfântul Grigore cel Mare.

La rândul său, Doctorul Angelic, arătându-ne în toată goliciunea lor rănile păcatului originar, spune:

„După cum boala trupească constă în ceva negativ, care este absența ordinii ce face sănătatea, ea constă de asemenea în ceva pozitiv, adică în pervertirea umorilor; tot astfel păcatul originar poartă cu sine pierderea dreptății originare și, odată cu aceasta, o dispoziție dereglată a părților sufletului. El nu este deci o simplă privațiune, ci o anumită stare rea."

Și mai departe, întrebându-se dacă păcatul originar micșorează binele natural, răspunde:

„Binele natural poate fi înțeles în trei feluri: se poate înțelege prin aceasta, mai întâi, înseși principiile naturii, ceea ce o constituie, ceea ce este ea, și atributele care derivă din acestea,

precum puterile sufletului. În al doilea rând, omul având în chip natural înclinația spre virtute, această înclinație însăși este un anumit bine natural. În al treilea rând, poate fi numit bine al naturii darul dreptății originare, care în primul om a fost conferit întregii naturi omenești.

Primul bine al naturii nu este nici luat, nici micșorat prin păcat." — Sfântul Toma vrea să spună că, prin păcat, omul nu-și pierde nici trupul, nici sufletul, nici inteligența, nici libertatea, principii constitutive ale naturii sale. Păcătuiește, dar nu încetează să fie om.

„Al treilea dintre bunurile naturii i-a fost cu totul luat prin păcatul lui Adam. Dar al doilea, înclinația naturală spre bine, este micșorat prin păcat. Într-adevăr, păcatul fiind contrar virtuții, de îndată ce un om păcătuiește, el micșorează acest bine natural care este înclinația spre virtute."

Se vede, prin aceste mărturii irecuzabile ale marilor noștri doctori, cât de bolnavă este natura noastră și câte răni poartă de la cădere. Vom considera în particular aceste răni atât de dureroase și vom întreba naturalismul ce balsam are pentru a le vindeca.

II. — Păcatele capitale

Ne-am făgăduit să aruncăm o privire amănunțită asupra rănilor naturii. Îl vom avea drept călăuză pe Sfântul Grigore cel Mare și nu vom avea decât să-l ascultăm pe incomparabilul doctor.

Explicând aceste cuvinte ale lui Iov: „El simte de departe mirosul războiului, cuvântările căpeteniilor și urletele oștirii", el spune:

„Între viciile care luptă nevăzut împotriva noastră, sub stăpânirea orgoliului, sunt unele care merg în frunte ca niște căpetenii, altele care urmează ca simpli soldați. Căci nu toate păcatele se fac stăpâne pe inimă în același fel. Cele principale, care sunt în număr mic, punând stăpânire pe un suflet care se neglijează, cele mai mici, în număr nesfârșit, se năpustesc asupra lui în ceată. Când regele viciilor, care este orgoliul, a pus deplin stăpânire pe o inimă învinsă, o dă îndată spre pustiire celor șapte vicii capitale, ca unor tot atâtea căpetenii aflate sub poruncile sale. Ele sunt urmate de grosul oștirii, fiindcă din ele se nasc toate celelalte vicii. Vom explica aceasta

mai limpede, făcând o enumerare amănunțită atât a acestor conducători, cât și a oștirii lor.

Rădăcina tuturor relelor este orgoliul, despre care este scris: «Începutul oricărui păcat este orgoliul.» Primele sale roade sunt cele șapte păcate capitale, născute din această rădăcină otrăvită, și anume: slava deșartă, invidia, mânia, tristețea, avariția, lăcomia și luxuria.

Fiecare dintre aceste vicii are împotriva noastră oștirea sa. Slava deșartă are în urma ei neascultarea, lăudăroșenia, ipocrizia, certurile, încăpățânarea, discordiile și prezumția noutăților.

Invidia este urmată de ură, clevetirea tainică, defăimarea publică, bucuria pentru relele aproapelui, mâhnirea pentru prosperitatea lui.

Mânia naște certurile, umflarea spiritului, injuriile, strigătele, indignarea, blasfemiile.

Tristețea este urmată de maliție, de ranchiună, de timiditate, de deznădejde, de lâncezeală față de poruncile dumnezeiești și de rătăcirea spiritului spre lucrurile neîngăduite.

Avariția naște trădarea, înșelăciunea, falsitatea, sperjurul, neliniștea, violența și împietrirea inimii împotriva milostivirii.

Lăcomia este urmată de bucurii nebunești, de bufonerii, de nerușinare, de vorbărie și de obtuzitatea intelectuală.

Luxuria naște orbirea sufletului, zăpăceala, nestatornicia, precipitarea, iubirea de sine, ura față de Dumnezeu, afecțiunea pentru lumea prezentă și aversiunea sau deznădejdea față de lumea viitoare.

Și aceste șapte vicii capitale sunt legate între ele printr-o atât de mare afinitate, încât se nasc unele pe altele. Astfel, prima producere a orgoliului, care este slava deșartă, de îndată ce și-a comunicat corupția sufletului pe care îl stăpânește, naște îndată invidia, fiindcă acela care aspiră la putere sau la demnitate este chinuit de teama ca altul să nu o dobândească înaintea lui. La rândul ei, invidia naște mânia, întrucât, cu cât sufletul este mai mult ros lăuntric de invidie, cu atât își pierde mai mult blândețea și liniștea. Mânia naște tristețea, fiindcă sufletul, aruncându-se el însuși într-o tulburare dereglată și aprobând această tulburare, cade în confuzie; și, după ce a pierdut o dată blândețea și liniștea, nu se mai hrănește decât cu mâhnirea născută din propria sa perturbare. Tristețea degenerează de asemenea în avariție, fiindcă inima căzută în confuzie și pierzând binele bucuriei lăuntrice caută în afară ceva cu care să se mângâie și se poartă spre căutarea bunurilor exterioare cu atât mai multă ardoare cu cât nu mai are în sine însăși niciun motiv de bucurie la care să poată recurge. După aceasta rămân cele două vicii ale cărnii, anume lăcomia și luxuria; și nimeni nu poate ignora că lăcomia naște luxuria..."

Sfântul Grigore observă că, dintre aceste șapte păcate capitale, cinci sunt vicii ale spiritului, iar două sunt vicii ale cărnii. Și,

după el, ele pot fi reduse la două principale: orgoliul și necurăția. Ce este orgoliul, dacă nu necurăția spiritului? Și ce este necurăția, dacă nu orgoliul cărnii?

„Aceste două vicii, spune încă Sfântul Grigore, exercită o stăpânire aspră asupra tuturor oamenilor. Orgoliul înalță spiritul, luxuria corupe carnea; iar vechiul vrăjmaș apasă natura omenească fie prin orgoliu, fie prin necurăție, și îl ține supus pe omul condamnat sub jugul tiraniei sale, fie prin deșarta înălțare a spiritului, fie prin corupția cărnii. Sunt chiar unii pe care îi stăpânește prin aceste două vicii deodată."

Natura fiind, ca urmare a căderii originare, în starea pe care o știm, naturalismul sosește și enunță marele său principiu: **Natura își este suficientă!** Îl vom vedea punându-se la lucru și curând ne va învăța morala.

III. — Morala Decalogului și morala independentă

Natura fiind bolnavă, precum am arătat și precum o constată experiența universală, naturalismul sosește și, dându-se drept

remediu pentru orice rău și condiție indispensabilă a oricărui bine, întreprinde să ne învețe morala.

Mai întâi, am putea foarte bine să-i spunem: Morala! dar la ce bun? Dacă teoriile voastre sunt adevărate, omul să-și urmeze înclinația naturală și totul va fi bine!

Dar naturalismul este aici constrâns să recunoască faptul că nu totul ar fi bine și revine la a ne striga: Morala, morala! Morala este necesară! Ne trebuie morală!

Să ascultăm deci naturalismul învățând morala.

Să observăm mai întâi că, în materie de morală, omenirea nu a cunoscut niciodată altă morală decât aceea a Decalogului. Nu vom da numele de morală doctrinei lui Confucius, nici sistemelor absurde ale Indiei, nici măcar doctrinelor stoicilor, cu atât mai puțin celor ale lui Epicur. Dar naturalismul trece cu ușurință peste tot ceea ce, în trecut, a fost împodobit cu numele de morală. El voiește să găsească în sine însuși regula oricărui bine; și, cum morala sa este cu totul alta decât morala Decalogului, i-a dat un nume foarte reușit și care o caracterizează cât se poate de bine: spune **morala independentă**!

Până acum, omenirea a privit întotdeauna morala ca expresia exactă a dependenței și a responsabilității omenești.

Morala, într-adevăr, ne prescrie datorii; dar ce este o datorie, dacă nu o dependență? Depindem, într-adevăr, de Dumnezeu, Creatorul nostru, de părinții noștri, care sunt, după Dumnezeu și împreună cu Dumnezeu, autorii existenței noastre, depindem de omenirea întreagă, din care suntem o parte.

De aici rezultă vechea împărțire a datoriilor noastre față de Dumnezeu, față de aproapele și față de noi înșine.

Cine nu vede că reglementarea acestor datorii atât de complexe se impune individului și nu poate fi decât lucrarea lui Dumnezeu, Creatorul individului și al omenirii? Este deci evident că morala este expresia exactă, măsura, regula, ocrotirea dependenței noastre.

Când, așadar, ni se vorbește despre morală independentă, este absolut ca și cum ni s-ar învăța datorii care nu sunt datorate, reguli care nu obligă, precepte care nu leagă, într-un cuvânt, o morală care nu este decât neputință și care nu are absolut nimic moral, nimic moralizator.

Aceasta devine evident când se consideră în lucrare această morală zisă independentă. Mai întâi, ea suprimă ceea ce numim datoriile noastre față de Dumnezeu. Aici este marea cucerire a naturalismului, semnul caracteristic al moralei independente. După nelegiuitul Renan, Dumnezeu este un cuvânt vechi, cam greu. În adevăr, este oare cu putință să datorăm ceva unui cuvânt, unui cuvânt vechi, mai ales dacă

este cam greu? Un cuvânt este ușor de disprețuit, de disprețuit de două ori dacă este vechi; iar dacă este cam greu, nu trebuie decât să te descarci de povară.

Cu acest preț, într-adevăr, morala naturalismului a devenit independentă. Și totuși ei nu sunt liniștiți față de Dumnezeu. Nu îndrăznesc să spună: Dumnezeu nu este nimic! Sunt bine siliți să mărturisească faptul că este un cuvânt, iar dacă ar avea puțin simț al adevărului, ar fi bine siliți să spună că acest cuvânt este un nume, un nume care desemnează o persoană sau un lucru, și un lucru unic în felul său: căci Dumnezeu este un nume propriu, iar propriu acestui nume este să fie vechi. Noi, creștinii, spunem veșnic.

Naturalismul nu este lipsit de trudă în lucrarea pe care a întreprins-o pentru a se liniști dinspre partea lui Dumnezeu. Căci, în ciuda științei și a eforturilor lor, oamenii nu pot ajunge să-L nege pe Dumnezeu decât cu condiția de a-și nega propria inteligență; potrivit cuvântului adânc al unui psalm, omul care spune în inima sa: Dumnezeu nu este, este prin aceasta convins că și-a pierdut simțul: „Zis-a cel nebun în inima sa: Nu este Dumnezeu" (*Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus*).

Pentru ca impietatea naturalistă să fie liniștită dinspre partea lui Dumnezeu, ar trebui fie să fie capabilă să-L nimicească, fie să fi aflat dintr-o sursă sigură că El nu este. Dar, din amândouă părțile, imposibilitatea este vădită.

Așadar, dacă naturalismul se poate constitui în îndoială, sau în ignoranță, sau în dispreț față de Dumnezeu, îi este cu neputință să-și aducă disprețul, sau ignoranța, sau îndoiala la starea de știință, și niciodată vreun om din lume nu a putut, nici nu va putea spune: Știu că Dumnezeu nu este.

Așadar, naturalismul nu este admisibil în pretenția sa de a șterge datoriile noastre față de Dumnezeu.

Să-l vedem la lucru pentru datoriile noastre față de aproapele. Noi, creștinii, vedem limpede aceste datorii, fiindcă Dumnezeu ne-a învățat voința Sa asupra lor și ne-a revelat caritatea. Dar naturalismul, închizând ochii și asupra lui Dumnezeu, și asupra luminilor care ne vin de la Dumnezeu, nu se inspiră în lecțiile sale decât din principiul interesului personal. Astfel, copilul își va cinsti tatăl fiindcă este în interesul său; va respecta bunul altuia tot fiindcă acesta este interesul său; cetățeanul va fi supus legilor fiindcă acesta este interesul său, și restul la fel: interesul pretutindeni, interesul întotdeauna!

Cine nu vede slăbiciunea unui asemenea principiu? Nu va exista oare o zi când se va stabili o luptă între interesul individului și interesul omenirii? Iar în această luptă, care vor fi regulile luptei, care vor fi consecințele ei? Individul nu va avea oare nevoie de o anumită forță morală pentru a prefera interesul bine înțeles al aproapelui interesului său propriu rău înțeles? Cine îi va spune că își înțelege greșit interesul personal, că trebuie să dea întâietate interesului vecinului său?

Cine îi va aduce voința să nu voiască ceea ce voiește, să voiască ferm ceea ce nu voiește deloc?

O, morală independentă, cum îl vei învăța atunci pe om să practice o morală neindependentă? Am voi să te auzim vorbind despre aceasta.

Ne-ar plăcea de asemenea să te auzim învățându-l pe om datoriile sale față de sine însuși.

Asupra acestui capitol, naturalismul nu poate învăța decât egoismul. Morala dumnezeiască, singura care este cu adevărat morală, poate vorbi omului despre abnegația de sine; dar naturalismul nu poate rosti asemenea cuvinte fără să se condamne. Căci Îl respinge pe Dumnezeu pentru a-l pune în valoare pe om. Dacă, după aceasta, ar face abnegație de sine însuși, ce i-ar mai rămâne, dacă nu neantul? Când legea dumnezeiască ne prescrie abnegația de noi înșine, ea ne face să-L găsim pe Dumnezeu și ne face să ne regăsim pe noi înșine, în Dumnezeu, în starea de oameni mântuiți. Naturalismul nu poate nimic asemănător și îi este cu neputință să-l înalțe pe om deasupra egoismului.

Prin aceasta, naturalismul îl fixează pe om în cel mai detestabil dintre vicii: să-și împodobească starea cu orice nume fastuos, cu demnitate omenească, independență, mândrie, cu tot ce va voi, această stare este viciul; și toată morala zisă independentă ajunge acolo, cu neputința ei de a ieși vreodată din aceasta.

Cu totul altfel stau lucrurile cu morala creștină, al cărei cod este atât de clar, atât de luminos; să se judece numai după primul articol:

Un singur Dumnezeu vei adora
Și-L vei iubi desăvârșit!

IV. — Ignoranțele naturalismului

Trei cunoștințe capitale sunt necesare omenirii. Îi este de cea mai mare importanță să-și cunoască originea, scopul și mijloacele de a ajunge la el.

Credința ne aduce toate luminile pe care le putem dori asupra acestor chestiuni grave: Ce sunt? De unde vin? Încotro merg? Și ce drum să iau? Copiii noștri creștini știu despre acestea mai mult decât toți înțelepții antichității grecești și romane, chineze sau hinduse. Iar luminile pe care le posedă copiii noștri în această privință sunt curate, la adăpost de orice primejdie de eroare; sunt clare, atât cât o îngăduie starea

creaturii în această lume; sunt mângâietoare dincolo de tot ce s-ar putea spune; și, după toate satisfacțiile pe care ni le aduc în această viață, ne conduc pe o cale sigură la bucuriile veșniciei fericite.

În lumina curată a credinței, știm că venim de la Dumnezeu și mergem la Dumnezeu, și că drumul de urmat nu este altul decât acela al Dumnezeului făcut om pentru a-i mântui pe oameni.

Iată ceea ce este limpede cu privire la originea noastră și la adevărata demnitate a omului, limpede cu privire la scopul spre care trebuie să tindem, limpede încă asupra mijloacelor necesare pentru a ajunge la scopul nostru, care este participarea la fericirea Creatorului nostru.

În aceste sfinte și dumnezeiești lumini se odihnesc sufletele noastre mici și ele stau acolo alături de cele mai sublime genii cu care se cinstește omenirea. Cei mari și cei mici, cei mai simpli și cei mai savanți gustă aceeași pace în unitatea aceleiași credințe, a aceleiași nădejdi, a aceleiași iubiri.

Acolo găsește omul odihna spiritului său, pacea inimii sale, remediul relelor sale, frâul patimilor sale, câmpul deschis tuturor facultăților sale, condiția, regula, legea oricărui progres, a oricărei desăvârșiri, toată fericirea cu putință în această viață și în cealaltă.

Naturalismul, asemenea unei plăgi dezlănțuite de iad, sosește și începe prin a ne lua tot ceea ce posedăm ca creștini. Ne ia iubirea pe care o avem în inimă, nădejdea care strălucește pe firmamentul sufletului nostru, credința care pentru noi luminează trecutul, prezentul și viitorul.

Naturalismul ne ia totul. Îi este cu neputință, scriem cu neputință, să ne spună dacă suntem creaturi sau Creator, dacă suntem noi înșine sau vreo particulă a marelui tot. Despre originea noastră, naturalismul nu știe nimic; despre prezentul nostru știe foarte puține lucruri; iar despre viitorul nostru nu știe nimic deloc.

Și, după ce a făcut aceste întunecimi de trei ori adânci, naturalismul se măgulește că este suficient pentru toate.

Dar pentru a fi suficient pentru toate, nu trebuie să-i lipsească nimic. Iar ceea ce constituie naturalismul este tocmai faptul că s-a așezat în afara oricărui adevăr, a oricărei lumini. Naturalismul este deci însăși indigenta, și, prin urmare, însăși neputința.

Cine nu are nimic, nu poate nimic.

Dar naturalismul are totuși ceva, și anume pretenții. Iar pretențiile sale înseși sunt o nouă demonstrație a neputinței sale.

Și, de fapt, naturalismul nu a putut niciodată, nici nu va putea vreodată, să unească două spirite. Cu atât mai mult, nu va putea niciodată să vorbească omenirii, nici să o convingă, nici să o lumineze, nici să-i dea pacea, nici să o facă fericită.

Naturalismul nu are nimic, nu poate nimic și nu este nimic; și acesta va fi ultimul cuvânt pe care îl vom spune despre el.

V. — Remediul împotriva naturalismului

Am isprăvit, așadar, cu naturalismul: i-am spus ultimul său cuvânt. Ne adresăm astăzi oamenilor de credință care binevoiesc să ne citească și le spunem: Vegheați! Am primit de la Dumnezeu credința, harul, Botezul, Mirul, Euharistia, toate aceste mari binefaceri ale Răscumpărătorului, care ne-au vindecat sufletele și le-au reașezat în starea supranaturală și pe calea mântuirii veșnice.

Dar purtăm în noi această natură al cărei rău este naturalismul. Datoria noastră este să nu decădem din starea supranaturală în

care ne-a așezat harul Răscumpărătorului. Decăderea ar putea veni în mai multe feluri. Nu într-un singur fel se sacrifică îngerilor călcători de lege (*Non uno modo sacrificatur transgressoribus Angelis*): există mai mult decât un singur fel de a sacrifica îngerilor călcători de lege, spunea Sfântul Augustin.

Harul Mântuitorului, care ne-a fost dat, ne poartă nu numai să facem opere supranaturale, precum actele credinței, ale nădejdii și ale carității, ci, mai mult, ne poartă să supranaturalizăm actele care, prin ele însele, sunt de ordin natural, precum a bea și a mânca, a merge și a vorbi, a suferi și a munci, și restul, care ne ia o bună parte din scurta noastră viață.

Aceasta o învață foarte limpede Apostolul Sfântul Pavel:

„Tot ceea ce faceți, spune el, orice ar fi, cuvânt sau faptă, toate să le faceți în numele Domnului nostru Isus Hristos, prin El aducând mulțumire lui Dumnezeu Tatăl."

Apoi, voind să cuprindă în mod expres în această poruncă chiar și operele cele mai strict de ordin natural, el spune: „Așadar, fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți altceva, toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu."

Astfel, creștinii nu trebuie să se înșele: ei trebuie să facă în chip supranatural operele esențialmente supranaturale și, pe cât le este cu putință, să ridice până la un scop supranatural operele naturale prin ele însele.

Un creștin nu poate deci să mănânce pentru a mânca, nici să doarmă pentru a dormi, nici să muncească pentru a munci. În aceasta, ca în toate lucrurile, trebuie să-și raporteze viața și operele la un scop mai înalt, la împlinirea voinței lui Dumnezeu: trebuie să facă toate pentru a plăcea lui Dumnezeu, toate spre slava lui Dumnezeu, după cuvântul Apostolului.

Orice act care nu împlinește aceste condiții este păcat sau materie de păcat.

Este păcat, dacă este făcut pentru a asculta de una dintre cele trei concupiscențe care caută mereu să pună stăpânire pe actele noastre și să ne facă să decădem din ordinea supranaturală.

Este materie de păcat dacă, din lipsă de veghere, sufletul se expune atunci să cadă, uitând cuvântul Domnului nostru: „Vegheați și rugați-vă, ca să nu intrați în ispită!"

Păcatul este poarta prin care, din starea supranaturală, un creștin cade în naturalism.

Se cade în el nefăcând actele supranaturale; se cade în el și naturalizând, ca să spunem așa, actele supranaturale.

Astfel, un creștin care își face rugăciunile cu aceeași seriozitate cu care spune bună ziua vecinului său; care recită atunci pur și simplu formulele pe care le găsește în memoria și în

obișnuința sa; care merge la biserică așa cum merge oriunde altundeva; care ascultă cuvântul lui Dumnezeu cu același gust ca orice alt cuvânt; care asistă la Sfânta Liturghie așteptând să se iasă; care se împărtășește de Paști fiindcă așa se cuvine; care nu face rău nimănui fiindcă aceasta este cinstit etc., etc.; un asemenea creștin este departe de a duce o viață supranaturală.

Dar este ceva și mai rău: a lua lucrurile supranaturale și a le face să slujească unor interese pământești, unor scopuri naturale; să spunem mai bine, atinse de naturalism. În această privință, să-l ascultăm pe Bossuet:

„Creștini, ceea ce corupe devoțiunile noastre până la rădăcină este faptul că, departe de a le raporta la mântuirea noastră, pretindem să le facem să slujească intereselor noastre temporale. Dezmințiți-mă, dacă nu spun adevărul. Cine se gândește să facă voturi și să ceară ajutorul sfinților împotriva păcatelor și viciilor sale, rugăciunile lor pentru a dobândi convertirea sa? Aceste afaceri importante care se recomandă din toate părțile în sacristiile noastre nu sunt oare afaceri ale lumii? Și plăcut-ar lui Dumnezeu măcar ca ele să fie drepte; și ca, dacă nu ne temem să-i facem pe Dumnezeu și pe sfinții Săi slujitorii și partizanii intereselor noastre, să ne fie teamă cel puțin să-i facem complici ai crimelor noastre! Vedem domnind în noi, fără neliniște, patimi care ne ucid, și niciodată nu-L rugăm pe Dumnezeu să ne izbăvească de ele. Dacă ni se întâmplă vreo boală sau vreo afacere supărătoare în familia noastră, atunci începem să facem novene la toate

altarele și la toți sfinții și să încărcăm cu adevărat cerul cu voturile noastre: căci este oare ceva care să-l obosească mai mult și să-i fie mai mult povară decât voturile și devoțiunile interesate? Atunci începem să ne amintim că există nefericiți și săraci părăsiți care mor de foame. Atunci, caritabili din interes și miloși prin constrângere, dăm puțin lui Dumnezeu pentru a avea mult; și foarte mulțumiți de zelul nostru, care nu este decât o grabă pentru interesele noastre, credem că Dumnezeu ne datorează totul, până la minuni, pentru a satisface dorințele amorului nostru propriu.

Nu vreau totuși să spun că ne este interzis să-i folosim pe sfinți pentru nevoile noastre temporale, de vreme ce Isus Hristos ne-a învățat să cerem Tatălui Său hrana noastră. Să cerem cu încredere pâinea noastră cea de toate zilele; dar cel puțin să nu uităm că suntem creștini și că așteptăm o viață mai bună. Luați seama în ce loc este așezată această cerere: ea este așezată în mijlocul Rugăciunii Domnești, în mijlocul celor șapte cereri; tot ceea ce o precedă și tot ceea ce o urmează este spiritual. Înainte, sfințim numele lui Dumnezeu, dorim venirea Împărăției Sale, ne conformăm voinței Sale; după aceea, cerem cu smerenie iertarea păcatelor, ocrotirea dumnezeiască împotriva celui rău și izbăvirea de rău; la mijloc este o grijă trecătoare pentru necesitățile temporale, care este, ca să spunem așa, cu totul absorbită de cererile spiritului. Încă și această pâine de toate zilele, pe care o cerem, are o dublă semnificație. Ea înseamnă hrana trupului și înseamnă încă hrana sufletului, adică Euharistia: atât de mult S-a temut Isus

ca grija pentru acest trup muritor să nu ne ocupe singură fie și o singură clipă! atât de mult a voit să ne țină mereu suspendați în așteptarea bunurilor viitoare și a vieții veșnice.

Noi, dimpotrivă, venim să ne rugăm când nevoile omenești ne constrâng. Recomandându-I lui Dumnezeu necontenit nenorocitele noastre afaceri, efortul pe care îl facem pentru a-L angaja, împreună cu toți sfinții Săi, în interesele noastre, face ca noi înșine să ne aprindem în atașamentul pe care îl avem față de ele.

Creștini! vă uitați pe voi înșivă. Dumnezeul pe care Îl rugați este oare un idol din care pretindeți să faceți ceea ce voiți, și nu Dumnezeul adevărat, care trebuie să facă din voi ceea ce voiește El? Știu că este scris că Dumnezeu face voia celor ce se tem de El; dar trebuie, așadar, ca ei să se teamă de El și să I se supună în adâncul inimii.

Rugăciunea, spune Sfântul Toma, este o înălțare a spiritului către Dumnezeu: *Ascensio mentis in Deum* (înălțarea minții către Dumnezeu). Prin urmare, este vădit că nu se roagă acela care, departe de a se înălța către Dumnezeu, cere ca Dumnezeu să Se coboare la el, și care vine la rugăciune nu pentru a-l îndemna pe om să voiască ceea ce voiește Dumnezeu, ci numai pentru a-L convinge pe Dumnezeu să voiască ceea ce voiește omul. Cine ar putea suferi această lipsă de reverență?

De asemenea, noi, oameni carnali, ne gândim la un alt artificiu: dacă nu îndrăznim să nădăjduim că-L vom întoarce pe Dumnezeu după felul nostru, credem că putem îndupleca mai ușor pe Sfânta Fecioară și pe sfinți și să-i aducem la punctul nostru de vedere, fie lingușindu-i prin laudele noastre, fie obosindu-i prin rugăciunile noastre stăruitoare. Tratăm cu sfinții ca și cu oamenii obișnuiți, pe care credem că îi câștigăm cu ușurință printr-o anumită punctualitate și prin oarecare asiduitate în mici servicii.

Ce religie! Credem că am făcut totul pentru Sfânta Fecioară când i-am ridicat gloria deasupra tuturor corurilor îngerilor și i-am purtat sfințenia până la momentul concepției sale. Dar dacă pata originară vă face atâta oroare, de ce nu combateți în voi înșivă avariția, ambiția, senzualitatea, care sunt rămășițele ei nefericite? Acela este tulburat dacă nu și-a spus rozariul și rugăciunile rânduite, sau dacă lipsește vreun *Ave Maria* din decadă: nu-l învinuiesc, ferească Dumnezeu! laud în exercițiile de pietate o exactitate religioasă. Dar cine ar putea suferi ca el să smulgă în fiecare zi patru sau cinci precepte din observarea sfântului Decalog și să calce în picioare, fără scrupul, cele mai sfinte datorii ale creștinismului? Stranie iluzie, cu care vrăjmașul neamului omenesc ne fascinează! El nu poate smulge din inima omului principiul religiei, pe care îl vede prea adânc gravat acolo; îi dă, nu întrebuințarea lui legitimă, ci o primejdioasă distracție, pentru ca, înșelați de această aparență, să credem că am satisfăcut, prin micile

noastre griji, obligațiilor serioase pe care religia ni le impune: dezamăgiți-vă, creștini!"

Așadar, micile griji, micile devoțiuni care nu stingheresc natura și lasă cu ușurință să domnească concupiscențele, micile griji nu ne vor scuti niciodată de obligațiile serioase. Dacă ne-am înșelat asupra acestui lucru, să ne dezamăgim. Marea obligație este de a-L iubi pe Dumnezeu mai presus de toate lucrurile. Ascultarea de această mare poruncă ne înalță deasupra naturii, ne salvează cu totul de naturalism, ne duce în viața supranaturală și, de acolo, direct în viața veșnică.

Așadar, să-L iubim pe Bunul Dumnezeu!

Adevărul de Veacuri este o editură dedicată publicării textelor doctrinare catolice provenite din Magisteriu și din tradiția preconciliară. Oferă lucrări recunoscute, cu respectarea surselor și a sensului original al textelor. Activitatea sa urmărește claritatea, fidelitatea și transmiterea învățăturii.

adevaruldeveacuri.ro